

שבת הגדול: גדולתו של נס טבעי

לקוטי שיחות חלק כ"ז, שיחה לשבת הגדול

1 בנוגע למהותו של שבת הגדול, איתא בשולחן ערוך: "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, מפני הנס שנעשה בו".

מהו הנס גדול שקרה בשבת זו? מבאר האדמו"ר הזקן בשולחן ערוך שלו (בשם ה'מגן אברהם):

"שנעשה בו נס גדול, שפסח מצרים היה מקחו מבעשור לחדש כמו שכתוב "בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו'" (בא יב, ג), ואותו היום שבת היה... וכשלקחו ישראל פסחיהם.. נתקבצו בכורי אומות העולם אצל ישראל ושאלום למה זה הם עושין כך? אמרו להם: זבח פסח הוא לה' שיהרוג בכורי מצרים, הלכו בכוריהם אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש מהם שישלחו את ישראל ולא רצו, ועשו הבכורות עמהם מלחמה והרגו הרבה מהם וזה שכתוב: למכה מצרים בבכוריהם".

2 נשאלת השאלה: התאריך בו קרה נס זה בשנת 2448 במצרים היה - (א) שבת, (ב) ל' בניסן; לכאורה, כל שאר המועדים נקבעים לפי התאריך החודשי ולא לפי יום השבוע בו קרה נס זה! לדוגמא: פסח יחול תמיד ביום ט"ו בניסן, לא משנה אם זה יום חמישי (כקביעות שנת 2448) או ביום כלשהו אחר של השבוע. אם כן, מדוע נס שבת הגדול נקבע לפי יום השבוע ולא לפי התאריך החודשי?

ובפרט, שהקב"ה אמר בפירוש שיקנו את פסח מצרים "בעשור לחודש הזה" - לפי התאריך החודשי!

האדמו"ר הזקן מתעכב על שאלה זו, ועונה כך: "...ולמה לא קבעוהו בעשירי לחדש סתם בין שחל בשבת בין שחל בחול כדרך שנקבעו כל המועדים? לפי שבעשרה בניסן מתה מרים וקבעו בו תענית כשחל בחול [ואם כן, יום זה היה כבר תפוס עם משהו אחר¹]."

אמנם, מכיוון שכל ענייני התורה הם בתכלית הדיוק, מסתבר לומר, שזה שקבעו את זכרון הנס ליום בשבוע - ושינו מ"דרך שנקבעו כל המועדים" - הוא לא רק מצד ענין צדדי (יום פטירת מרים), אלא גם משום שלנס של יום זה, יש שייכות פנימית לימי השבוע יותר מאשר לימי החודש.

3 הביאור בזה יובן בהקדים ביאור החילוק בין ימי השבוע לימי החודש:

ימי השבוע - שבעת ימי בראשית והבריאה - קשורים עם הבריאה עצמה, כמו שכתוב "ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש";

לעומת זאת, עניינו של "חודש" בא "מאוחר" יותר, כדבר היוצר הוספה ועילוי בבריאה, כמובא במדרש: "משבחר הקדוש ברוך הוא בעולמו - קבע בו ראשי חדשים ושנים". היינו שבתחילה היה רק מושג של המחזור השבועי, ואחר כך הקב"ה הוסיף קביעות החודשים והשנים.

4 ביאור החילוק הפנימי בין המחזור השבועי והמחזור החודשי:

ובהקדים, דהנה ימי השבוע - קשורים עם מהלך השמש (הפועל ש"זיהי ערב ויהי בוקר" - שבעה פעמים במהלך השבוע), וימי החודש - קשורים עם מהלך הלבנה (שעל ידה קובעים ראשי חודשים).

והנה, באור ובמהלך השמש אין שינויים, וזה בדומה להנהגה הטבעית של העולם - "יומם ולילה לא ישבותו"; לעומת זאת אור הלבנה, מתחדש בכל חודש - וזה מרמז על הוספה וחיודש בבריאה, ובכללות, הוא הענין של הנהגה ניסית שלמעלה מהטבע.

¹ עיין בלקו"ש חי"ב בשיחה על שבת הגדול (אות ה'), שלמדנו בעיון בשנת תשע"ה.

וזהו ההסבר לכך ש"כל המועדים" נקבעו לפי ימי החודש, משום שעניינם של מועד ויום טוב הוא - התגלות מיוחדת של אלוקות שלמעלה מטבע העולם. ולכן הינם שייכים לימי החודש, מלשון חידוש.

5 עפ"ז יבואר הטעם לכך שנס שבת הגדול נקבע סביב יום השבוע ולא לפי התאריך החודשי:

דהנה, לפי הטעם שביאר האדה"ז לעיל² - העובדה שבכורי מצרים האמינו לדברי בני ישראל "שיהרוג (השם) בכורי מצרים" ונכנסו למלחמה עם הוריהם, אינה פלא כלל - הלוא זה עתה הם ראו כיצד התקיימו כל (האזהרות על) תשע המכות הקודמות, ובמילא, מכיוון שאבותיהם לא רצו לשחרר את ישראל, כתוצאה **טבעית** מכך הם נלחמו איתם - פשוט כדי להתגונן מפני הסכנה על חייהם³.

במילים אחרות: מצד אחד - לא היה כאן ענין של **שידוד** הטבע (התגובה ההגנתית של בכורי מצרים היתה הכי טבעית שבעולם), ומצד שני - הטבע עצמו **השתנה** מאליו: במקום המצב הקודם בו טבע המצרים היה **להתנגד** לקדושה, באו "בכורי מצרים" (המסמלים **תוקף** מצרים) - וביטלו את מצרים.

ולכן נס זה קשור עם ימי השבוע דווקא - משום שעניינו הוא לשנות את הטבע עצמו.

6 עפ"ז יבואר הטעם לכך שנס זה נקרא "נס גדול", ואשר לכך שבת זה נקרא בשם "שבת הגדול":

ובהקדים דהנה הפסוק בתהילים "גדול הוי' ומהולל מאוד בעיר אלקינו", מפרש הזוהר: אימתי הוי' (שפירושו "היה הוה ויהיה כאחד") גדול? כשהוא "בעיר אלקינו" ("אלקים" בגימטריה הטבע).

ביאור הדברים: כיצד בא לידי ביטוי באופן בולט הבליגבול, "**גדולתו**", של הקדוש ברוך הוא? - דווקא בפעולה על הטבע עצמו, עד לשינוי הגורם לכך שגם **בטבע** העולם (כפי שהעולם מתנהג לפי **גדרי** הטבע) - גם שם יהיה ניכר "כי לעולם חסדו", שגילוי של הקב"ה נמצא ומאיר בפועל ממש.

וזהו החידוש של "שבת הגדול": סתם "נס" אינו ענין של "גדול" בהבלטה - אמנם הנס הוא נס, אבל אין זה הגדולה והחידוש האמיתי; מתי נעשה ה"נס - גדול"? דווקא בשעה בה "למכה מצרים בבכוריהם", כשמשנתנה הנהגת הטבע עצמו - זה נקרא חידוש אמיתי.

7 ההוראה מכלל זה בעבודת ה' בחיי היום-יום (מבוסס על דברי הרבי בהתוועדות המקור לשיחה זו):

יהודי יכול לטעון שכדי שיוכל לעשות בעניני התורה ומצוותיה, עליו לכל לראש להתרומם ולצאת לגמרי מהמציאות וההגבלה דטבע העולם - ורק אחר כך יוכל להתעסק בעבודת ה' באופן רציני.

ועל זה באה ההוראה ד"שבת הגדול" - שתפקידו ושליחותו של יהודי הוא לפעול ענין של גדלות **בטבע** עצמו; ובזה מתבטא עקר החידוש בעבודתו של יהודי - שגם ודווקא בהיותו קשור עם המציאות של טבע העולם, הוא ממשיך גילוי אלוקות במציאות העולם גופא.

וענין זה מודגש תכף בהתחלת היום, כאשר יהודי מתעורר משנתו, גם בשעה שאינו יכול אפילו לדבר דברי תורה, אומר הוא תכף ומיד "מודה אני לפניך כו'" ומתקשר לקב"ה. אמנם הטעם ההלכתי לאי-הזכרת שמו של הקב"ה ב"מודה אני" הוא מפני שהידיים עדיין טמאות, אבל הטעם הפנימי הוא מפני שהאדם קשור אז עם עצמותו ומהותו של הקב"ה ("לפניך"), הנעלה מעניין השמות של הקב"ה.

ובזה מודגש שהאדם לא חיכה שיתלבש כהוגן וכיין עצמו ברוחניות כדי להתקשר לקב"ה, אלא תיכף ומיד בקומו משינתו, עובד את הקב"ה במציאותו הגופנים וממשיך גילוי אלוקות בפועל.

[ועל ידי העבודה בבירור וזיכרון גשמיות העולם, נזכה תיכף ומיד לביאת משיח צדקנו, נאו!]

² משא"כ לביאור הטור, שהנס היה שהמצרים לא אמרו **דבר** לישראל על זה ששחטו את אלהיהן, שזה בפירוש נס גלוי, והיה בזה הצלת בני ישראל כפשוטו. ראה הערה 12 בשיחה. ועיין בלקו"ש ח"ב וחל"ז שיחות על שבת הגדול.

³ הפלא הוא דווקא על פרעה, איך הוא לא הגיב לדבריהם ולתלונתם הכי טבעית שבעולם.